

دستورالعمل هرس درختان پهن برگ

مقدمه:

اکثر درختان و درختچه های زینتی، اگر تحت شرایط محیطی مناسب بدون دخالت انسان رشد کنند، پس از چند سال تبدیل به درختان و درختچه هایی با شاخ و برگ متراکم خواهند شد که چه از نظر میزان و کیفیت گلدهی و چه از نظر شکل ظاهری مطلوب نخواهند بود. در اینگونه گیاهان شاخه ها مزاحم رشد همدیگر بوده، دچار پیچیدگی و خمیدگی غیر طبیعی می شوند. از طرفی چون به دلیل پر برگگی، نور کافی به داخل تاج گیاه نمی رسد بتدریج برگها و شاخه های وسطی تاج خشک می شوند و از بین میروند، برای جلوگیری از این امر و ایجاد شکل و حالت مناسب در گیاه باید آن را هرس و به نحوه دلخواه تربیت کرد. از طرف دیگر عواملی چون ساختمانهای مجاور با درختان، مسائل ترافیکی، عبور و مرور عابرین و وسایط نقلیه و کابل‌های هوایی درگیر با شاخ و برگ درختان نیاز به هرس را ضروری می نماید.

تعریف هرس (Pruning): هرس عبارت است از قطع کامل یا بخشی از شاخه، ریشه، برگ، گل و یا میوه، به منظور

هدایت نحوه رشد و گلدهی گیاه و یا حفظ سلامتی آن، بعبارت دیگر هرس وسیله ای است برای تربیت درخت

تعریف تربیت (Training): ایجاد یک فرم خاص در درخت برای حصول هدف یا اهدافی خاص

نکته: به طور کلی عملیات هرس بایستی خفیف بوده به طوریکه تاج، فرم و زیبایی درخت حفظ شود و در درختانی نظیر اقاچیا - نارون - توت و بید فرم کروی تاج حفظ گردد.

دلایل هرس:

- ۱ - حذف شاخه های مزاحم، خشک شده، آفت زده، مریض و شکسته جهت حفظ و تأمین سلامت گیاه
- ۲ - ایجاد شرایط مناسب جهت ورود نور و هوا به داخل تاج و خلوت ساختن نقاط شلوغ و متراکم
- ۳ - ایجاد شکل ویژه در تاج گیاه به منظور تزئین فضای سبز (به عنوان مثال ایجاد شکل کروی در اقاچای چتری)
- ۴ - ایجاد تعادل بین تاج و ریشه درخت

سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری کرج

نگته: بایستی توجه داشت که نوع و شدت هرس بسته به استقرار درخت در ریفرژ میانی - کناری - به صورت پراکنده در عرصه های چمن کاری و معابر شهری و غیره و متفاوت خواهد بود و می بایست به موضوع تردد افراد پیاده رو و سواره رو نیز توجه کافی نمود.

بهترین ارتفاع برای تردد افراد ۲ متر و برای خودروها می بایستی حداقل ۴-۳/۵ متر فضا در نظر گرفت

۵ - جوان ساختن درختان مسن از طریق حذف شاخه های پیر و وادار کردن درخت به تولید شاخه های جدید (عملیات جوان سازی برای درختان کهنسال به صورت تدریجی و طی چند سال می بایستی انجام شود) و از هرس شدید و یکبار ه شاخه های مسن جداً خودداری نمود

۶ - محدود کردن رشد و کوتاه ساختن گیاه و یا برعکس با حذف شاخه های پائینی و بالا بردن قسمت تاج درخت، جهت تسهیل در عبور و مرور عابرین و یا وسایط نقلیه

انواع فرمهای تربیت درختان

Open center

۱- تربیت مرکز باز (جامی)

با حذف جوانه انتهایی نهال و یا شاخه های اصلی، درخت را تحریک به تولید شاخه های فرعی نموده و در سالهای بعد شاخه هایی که دارای زوایای باز هستند را نگه داشته و مابقی را حذف می کنیم. برای محلهایی که مشکل عبور کابل های هوایی برق را داریم با این روش می توان درخت را هرس نمود و کابل های هوایی را از داخل تونل سبز ایجاد شده عبور داد. این نوع هرس نیز برای درختان موجود در پارکها و معابر توصیه می شود. (گسترده گی تاج و سایه انداز بیشتر)

Central leader

۲- تربیت هرمی

بدون اینکه جوانه انتهایی نهال و یا شاخه های اصلی را حذف کنیم اجازه می دهیم درخت حالت طبیعی خود را حفظ کند. این شکل بیشتر برای درختان تبریزی، چنار و کاج به کار میرود و به درخت اجازه داده می شود که بطور طبیعی در حالیکه شاخه مرکزی آن از شاخه های فرعی بلند تر است رشد نماید و هرس تنها محدود به حذف شاخه های فرعی اضافی و قطع شاخه های پائینی تنه تا ارتفاع دلخواه می باشد. درختانی که به این شکل تربیت می شوند، چون طول شاخه های فرعی پائینی آنها بیشتر

سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری کرج

از شاخه های فرعی بالاتر بوده شکل یک **هرم** یا **مخروط** به خود می گیرند که معمولاً دارای ارتفاع نسبتاً زیاد و قطر تاج نسبتاً کم می باشند این نوع هرس بیشتر برای ریفورهای میانی و کناری توصیه می شود.

۳- تربیت شله‌ی

Modifild leader

در این شکل تربیت، هیچ شاخه ای مداوماً حالت پیشاهنگ (مرکزی) به خود نخواهد گرفت و به مجرد اینکه شاخه ای بر دیگران مسلط و از آنها بزرگتر شود، باید سر آن را قطع و نقش پیشاهنگ را به شاخه دیگری واگذار کرد. این طرز تربیت، باعث می شود که درخت در تمام جوانب خود دارای شاخه های قوی شود و در برابر فشارهای خارجی (نظیر برف) به راحتی مقاومت کنند. در این روش پس از آنکه نهال ترکه ای کشت شد، سر آن را در فاصله حدود ۱۵۰-۱۲۰ سانتی متری از سطح زمین قطع می کنیم. این نهال در سال بعد، تولید تعدادی شاخه فرعی می کند که در زمستان تعدادی از آنها را که از رشد چند جوانه بالایی حاصل شده و زاویه بسته و رشد عمودی دارند، حذف و از بین بقیه ۲ الی ۵ شاخه را که با تنه زاویه نزدیک به عمود داشته و در اطراف تنه اصلی واقع شده و با یکدیگر ۳۰-۲۰ سانتی متر فاصله عمودی داشته باشند به عنوان شاخه های اصلی درخت آینده انتخاب و بقیه را از ته قطع می کنند. شاخه های انتخاب شده اگر طول اشان از حدود ۳۰ سانتی متر بیشتر باشد، با هرس سرزنی کوتاه نموده تا به نوبه خود منشعب شده و اسکلت درخت را تشکیل دهند ولی اگر خیلی کوتاه باشند باید این عمل را به سال بعد موکول ساخت. این روش بیشتر برای درختان اقاچیا نرک - عرعر و زبان گنجشک در پارکها توصیه می گردد. با این روش هرس می توان فرم تاج درختان را طی چند سال به شکل کروی در آورد

(The types of pruning)

انواع هرس :

میزان و شدت هرس بر روی رشد و نمو گیاه در همان سال هرس و گاهی در طی چند سال بعد، اثرات خاص باقی می‌گذارد با انتخاب **زمان** و **شدت هرس** مناسب می‌توان در شدت ضعف این اثرات دخالت ورزید. شدت هرس بسته به نوع درخت و چگونگی هرس در سالهای گذشته، مسائل ترافیکی و نزدیکی درخت با ساختمانهای مجاور، متفاوت خواهد بود. به طور کلی بسته به وضعیت موجود تاج درخت و هدف از اجرای عملیات هرس، نوع حذف و یا سرزنی شاخه‌ها متفاوت خواهد بود و به طور کلی با روش‌های ذیل انجام می‌شود:

Heading back

۱- سرزنی شاخه‌ها (هرس شاخه‌ها)

در این نوع سربرداری فقط نوک شاخه‌ها را می‌زنیم و با این نوع هرس تاج درخت بطرف تراکم شدن می‌رود. به عنوان مثال اگر یک درخت چنار و یا افاقیا پیوندی دارای تاج ضعیف بوده با این نوع هرس می‌توان تاج درخت را در سالهای آتی پُر نمود.

Thinning out

۲- حذف کامل شاخه‌ها (تنک کردن تاج)

در این نوع هرس شاخه‌های درونی و بد شکل را از ته حذف نموده و با این کار تاج درخت خلوت می‌شود (هدف این نوع هرس، کم کردن تراکم تاج می‌باشد) در هنگام حذف کامل شاخه‌ها، باید دقت داشت که هر چه زاویه‌ای که شاخه با تنه و یا شاخه‌ی حامل خود می‌سازد به قائمه نزدیکتر باشد این شاخه قوی‌تر بوده و رشد بهتری خواهد نمود و چنین زاویه‌ای در مقابل فشارهای خارجی نیز مقاومت بیشتری خواهد داشت.

به طور کلی چنانچه هدف، گسترده‌گی تاج و ایجاد سایه انداز بیشتر باشد بایستی تراکم شاخه‌ها را در وسط درخت خلوت نموده (Thinning out) و شاخه‌های فرعی با زوایای باز نگه داشته و عملیات Heading back بر روی درخت کمتر انجام شود و به عکس چنانچه هدف افزایش تراکم تاج می‌باشد بیشتر بایستی عملیات Heading back انجام شود و هنر هرس نمودن درختان خلاصه می‌شود به اینکه بدانیم کدامیک از شاخه‌ها را Heading back و کدامیک از شاخه‌ها را Thinning out کنیم و یا تلفیقی از این دو نوع هرس را بر روی درخت انجام دهیم

سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری کرج

نکات مهمی که قبل از اجرای عملیات هرس درختان می بایستی به آن توجه نمود:

- ۱ - چنانچه درختی چندین سال هرس نشده باشد و نیازمند هرس شدید باشد، این موضوع بایستی طی چند سال انجام شود و به تدریج، درخت را به شکل و اندازه دلخواه در آورده و از هرس شدید یکباره که بعضاً موجب جارویی شدن درخت و حتی خشک شدن درخت می گردد جداً خودداری شود.
- ۲ - بسیاری از امراض و آفات، در سطح و یا داخل شاخه های خشکیده، زمستان گذرانی می کنند، از این رو، لازم است در تمام طول فصل سال و بخصوص در زمستان، تمام شاخه های شکسته و خشکیده را بریده و بسوزانیم.
- ۳ - استفاده از چسب هرس برای شاخه های بریده شده ای که ضخامت و قطر آنها بیش از ۵ سانتی متر می باشد الزامی است.
- ۴ - جمع آوری و انتقال سریع سر شاخه های هرس شده به محل دپو
- ۵ - ضد عفونی وسایل و ادوات هرس با محلول رقیق شده و اتیکس (به نسبت یک به ده با آب)
- ۶ - رعایت نکات ایمنی و مجهز نمودن کارگران هرس کار به کلاه ایمنی به منظور جلوگیری از هر گونه خطرات احتمالی و رعایت موارد ترافیکی
- ۷ - قبل از اقدام به هر گونه هرس درختان به موضوعاتی نظیر هدف هرس، نوع درخت، سن درخت، موقعیت استقرار درخت و مسائل ترافیکی نیز توجه خاص شود. ۹۱/۹/۲۸